

bant, et vix se a spiritu fornicationis, a desideris et cogitationibus pravis defendebant; et tu ad calorem adolescentiæ addes calorem potationis, deinde ibis et ridebis, cantabis, saltabis cum puellis, et nihil mali suspicabor? Sed nolo credatis mihi. Audiamus quid veteres scriptores, tam profani, quam sacri de hæc re scriptum reliquerint. Marcus Tullius, vobis satis, ut arbitror, notus, ita turpitudinem saltationum execrabatur, ut in defensione Murenæ dixerit: « Nemo fere saltat sobrius, nisi forte insanit; et multarum deliciarum comes est extrema saltatio. » Et alio loco saltationem tanquam crimen turpissimum objecit Antonio. Erubescite igitur, Christiane, erubescite, vincetis ab Ethnico, et ab Ethnico procul dubio in iudicio condemnaberis. Ille solo naturali lumine dicere potuit, non esse saltationem, nisi ebriorum vel insanorum et tu Filius Dei, coelesti lumine illustratus, apud quem tales ineptiæ ne nominari quidem debeant, quando maxime flere debes, maxime insanis. Relinquamus, profanos. Dicas tu nobis, Ambrosi beatissime, senex reverentissime, lumen Ecclesiæ Christianæ, quid tibi de choreis et saltationibus videtur? « Merito, inquit in libro tertio de virginibus, merito inde, hoc est, ex choreis, in injuriam divinitatis proceditur: quid enim tibi verendum potest esse, ubi saltatur, strepitur, concrepat? » Dicas et tu, Beatissime Hieronyme, quid sentis de choreis? « Cæterum, inquit, in libro contra Helvidium, ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyria garrat, cymbalum concrepat, quis tibi Dei timor? » Transeamus in Orientem: Consulamus quoque duos ex Patribus Græcis. Dicas nobis Græciæ ornamentorum, os vere aureum, magne Chrysostome, qui inter alias virtutes, ita laude jejuniorum excollebas, ut jejunator publicæ dicereris, dicas, quæso, nobis de conviviis et choreis sententiam tuam: « Audite, inquit in hom. 49. in Matth. Audite hæc viri, qui magnifica convivia ebrietate plena consecutimini, audite, inquam, et diaboli barathrum perhorrescite: ubi saltus lascivus, ubi diabolus certe adest. Non enim ad tripudia hos pedes nobis præbuit Dens, sed ut modeste incedamus, non ut impudenter camelorum more saliamus. Quod si corpus turpe fit impudenter saliendo, quanto magis animam fœdari credendum est? His tripudiis diabolus saltat, his a dæmonum mini-

stris homines decipiuntur. » Hæc Chrysostomus. Sed audite postremo, quibus verbis magnus Basilius vir gravissimus, sanctissimus, doctissimus insaniam istam in oratione contra ebriosos deplorat: « Viri simul, inquit, et feminae communibus choreis constitutis, vinoso dæmoni traditis animis sese mutuo affectionum stimulis consueciant. Risus ab utrisque effusi sunt, cantilenæ turpes, habitus meretricii, ad petulantiam irritantes. Rides, dic mihi, et proterva te oblectatione delectas, cum lacrymas fundere oportuerit et ingemiscere ob præterita? Cantilenas canis meretricias ejectis psalmis et hymnis, quos didicisti? Moves pedes, et furiose exilis, ac infeliciter tripudias, cum genua flectere oportuerat ad orationem? » Hæc magnus Basilius. Sed relinquamus homines sanctos: audiamus quid ipse Spiritus sanctus, spiritus veritatis, qui errare non potest, per Isaiam dicat: *Citharæ, inquit, et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris et opus Domini non respicitis et opera manuum ejus non consideratis.*

O miseros vos, fecit Deus opus admirabile in diebus istis, ut vobis cælum aperiret, crucem ascendit, et usque ad mortem laboravit; audistis hoc in Evangelio hodierno: Ecclesia gemit, Angeli stupent, dæmones tremunt, et vos soli, propter quos ista fiunt, in flagitiis occupati, vino somnoque sepulti, *Opus Domini non respicitis et opera manuum ejus non consideratis.* Audite sententiam iudicis nostri: *Propterea, inquit, dilatavit infernus animam suam et aperuit os suum absque ullo termino.* O si intelligeritis quam sit horrendum incidere in manus Dei viventis, quid sit, potare calicem illum amarum iræ Dei, usque ad foeces, de quo legitis in Psalmo: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum.* *Quis ex vobis, inquit Isaias, habitare poterit cum igne devorante? Quis ex vobis habitabit cum arboribus sempiternis?* Si non potestis nunc ab ebrietate, a choreis, a nugis abstinere, quomodo vivas illas flammæ et acerbissimum stridorem dentium ferre poteritis? Quare vigilemus fratres, et thesaurum charitatis contra latrunculos illos diligenter custodiamus et gratiam in terris, gloriam in cælis veram et sempiternam consequemur, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XX.

DE EADEM DOMINICA QUINQUAGESIMÆ

CONTRA BACCHANALIA

THEMA

Ecce ascendimus Jerosolymam, etc. *Luc. XVIII, v. 31.*

SYNOPSIS.

Exordio ab excusatione de insolita concionandi methodo sumpto, præmittitur historia Israeliticæ populi a servitute Ægyptiaca liberati, quæ deinde mystico sensu nobis accommodatur per Pharaonem diabolum, per Moysen Christum, per Ægyptum mundum, per servituten peccatum, per mare rubrum baptismum præfigurari. Magnificentiæ cælestis Jerusalem sacræ Scripturæ testimoniis probatur. Botrus ex terra promissa allatus figura Christi crucifixi: Quam difficile iter sit ad terram illam promissionis cælestem D. Antoni exemplo declaratur; et tamen per solam hanc tribulationum viam eo perveniri Christi et sanctorum exemplo docemur. Quomodo Christum de tribulatione concionantem omnes avertentur et excludant: imo alios hac peregrine volentes retardent et evocent, quo maxime facere student ambitiosius, luculenta oratione demonstratur.

Alterâ pars in tractatione bacchanaliorum occupatur, ubi de illorum festorum origine, incremento et decremento agitur, deque eorum apud Christianos restauratione et solemni celebritate. Deinde Bacchus et Bacchi assectæ pisci asi-ni marino apte comparantur: eorum mores, vivendi ratio, symposia ex divo Basilio, colloquia mensalia, jucunda et graphica narratione depinguntur. Tandem contra ebri-

etatem, præsertim civitatis Lotaniensis, seria et severa invectio subjungitur, quæ sacrarum litterarum testimoniis, et quibus horrendis duorum ebriosorum damnatorum historiis stabilitur.

Duo sunt, auditores optimi, quæ me hodie potissimum impulerunt, ut novo quodam et mihi certe inusitato uterer genere dicendi, atque historiam evangelicam, quæ nobis hodierna die ab Ecclesia Catholica proposita est, non ut historiam, sicut vere est; sed ut parabolam explicarem. Unum, quod viderem Evangelium hodiernum, si solius historiae verba consideranda sunt, planius per se atque illustrius esse, quam ut nostræ orationis lumen desideret: Alterum, quod intelligerem, idem evangelium, si secundum spiritalem quamdam abstrusamque intelligentiam explicetur, nobis omnibus ad eam viam, quæ ducit ad cælum, inveniendam, atque ingrediendam maximam lucem esse allaturum. Porro Evangelii principium tale est: *Assumpsit Jesus duodecim discipulos secreto, et ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis.* Verum antequam ad hæc verba Evangelii veniamus, pulcherrima quædam figura veteris instrumenti præmittenda est, quæ nobis viam ad Evangelium sternet, atque aditum ad eam expositionem, quam molimur, aperiet.

Cum igitur Israeliticus ille populus quon-

dum ex Ægypto divino jussu decederet, simul atque Pharaonis tyrannidem evasisset, et mare Erythræum duce Moysæ siccis pedibus transivisset, se regiones, quasdam opulentissimas atque uberrimas, quæ lacte et melle fluere, ingressurum existimabat. Verum eis longe aliud, quam arbitrabantur, evenit. Siquidem ante vastissimas, desertas atque incultas solitudines peragrarè necesse fuit, quam terram illam uberem, et lacte et melle manantem conspiciere potuerint. In illis vero squalidis solitudinibus locisque desertis, non solum lactis et mellis nimia copia non abundabant; sed etiam panis et aquæ inopia maxime laborabant. Itaque partim tædio solitudinis illius affecti, partim labore itineris victi, variisque difficultatibus fracti, de reditu in Ægyptum cogitare cœperunt: neque semel alius alium excitavit, ut ducentem aliquem sibi ipsis eligerent, signoque sublato iter in Ægyptum arripent. Sed cum hæc ad Moysæ aures pervenissent, ille ut princeps vigilantissimus, mox duodenas lectissimos viros in Palestinam direxit, eisque precepit, ut omnem terram diligentissime perlustrarent, ac regionis totius ubertate, amenitate, pulchritudine et elegantia explorata, ad suos redirent: futurum enim sapientissimus imperator arbitrabatur, ut cum populus Hebræus Palestinam fertilitatem et pulchritudinem prædicari ab exploratoribus audiret, continuo terræ illius amore inflammaretur: nec solum præteritarum molestiarum oblivisceretur; sed etiam ad majores superandos labores, gravioraque adeunda pericula excitaretur. Pergunt igitur exploratores, et diebus quadraginta Palestinam universam obeunt, et ad suos revertuntur, et ficus, uvæ, aliosque fructus, quorum terra illa feracissima est, adferentes et populo ostentantes dicunt: Terra ad quam peregrinando obivimus, vere fluit lacte et melle, optima, fertilissima et pulcherrima est. Verum omnem illam dulcedinem ficum et uvæ, quam animo jam conceperant, repente in amaritudinem vertit legatorum sequens oratio: *Verum, inquit, cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas; populus, quem aspeximus, proceræ stature est. Ibi vidimus monstra quædam florum Enac, de genere giganteo, quibus comparati quasi locuste videbamur. Hæc igitur exploratorum oratio quantum animos multitudinis terræ illius prædicatione inflammavit, atque erexit; tantum eosdem laborum ac difficultatum commemoratione debilitavit ac fre-*

git. Ita ut non modo vulgus Hebræorum terram illam ipsam ingredi non vellet; sed etiam paucos quosdam, qui ingredi properabant, impediret, ac pene lapidibus obrueret: nihilominus tamen post aliquot annos sublatis iis, qui terram promissionis intrare non voluerunt, ac Moysæ jam defuncto, Josue filium Nun ducentem, ac principem totius populi Deus constituit, et per eum summa facilitate veteres Palestinæ habitatores a sui sedibus deturbavit, et in eis populum suum magni videlicet Abrahami nepotes, collocavit. Hæc igitur est figura: nunc explicationem ejus accipite.

Ad primum, quid Pharaon, quid Moysæ, quid Ægyptus, quid servitus, quid mare Erythræum, quid liberatio ipsa significet, quis vel mediocriter in sacris litteris versatus ignorat? Quis nescit Pharaonem Diaboli, et Moysæ Christi personam gessisse? Atque Ægypto mundum servitutem peccatum mari Erythræo baptismum et liberationem liberationem designatam adnubratamque fuisse? Tunc igitur rubrum mare transmiffimus, et Ægypto relicta versus terram promissionis iter aggredimur, cum baptismo culpas solvimus, et mundo ac pompis ejus renunciantes ad cœlestem illam Jerusalem, quæ sper omnium montium cacumina cœlestiumque orbium regiones posita est, properamus. Sed quemadmodum Hebræi mari Erythræo transmissio ante vastissimas desertissimasque solitudines quam terram promissionis intraverunt, sic et nos non statim ab aquis baptismi: ad quietem et felicitatem transimus; quin potius baptismo aquæ baptismus ignis succedit. Ut enim Dominus ac liberator humani generis Christus simul ac in Jordane fluvio baptizatus est, in loca deserta se contulit, ut a Diabolo tentaretur, jejuniisque ac vigiliis operam daret: sic etiam nobis post aquas baptismi varia dæmonum prælia, labores, dolores, molestiæ vincendæ ac superandæ sunt. In baptismo enim Christi militiæ nomen damus, Dæmoni bellum indicimus: neque dæmoni solum, sed et mundo et carni. Quocirca ut B. Apostolus ait, *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur*. Et ut primi illi sanctissima nostræ fidei ac religionis cultores dicebant: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum*.

Quid igitur magna pars Christianorum, atque hoc potissimum tempore facit? Sane quod Hebræi, non, inquam, fecerunt, sed

facere vel voluerunt vel cogitaverunt: nempe levi de causa in Ægyptum redeunt, et ultro se in potestatem Pharaonis tradunt. Itaque multo gravius, quam illi peccaverunt, nos peccamus. Illi enim verbis et cogitatione sæpe in Ægyptum redierunt: nos autem verbis quidem Ægyptum detestamur, moribus in Ægypto pene semper diversamur. An non est in Ægypto, hoc est, in regno Diaboli et in tenebris densissimis versari, omni tentationi succumbere? peccandi opportunitates quærere? vestes compositas non ad utilitatem, sed ad vanitatem gestare? comensationibus et ebrietati studere? corpus diligenter curare? animæ salutem negligere? omnes artes omnesque disciplinas perdiscere? cursus colorum atque astrorum investigare? et solam recte vivendi, recte moriendi rationem ignorare? Qui summo studio quærunt, ad quem modum cum hominibus loqui, cum hominibus agere, hominum gratiam aucupari, hominibusque placere debeant; quo autem modo Deum precibus placent, cum eo in gratiam redeant, amicitiam ejus promereantur, non modo non studiose quærunt, sed ne semel quidem cogitant, in quam obscura Ægypto, in quam crassissimæ tenebris, in quam cæca nocte versantur? Deus igitur, qui hæc omnia multo ante prævidet, nec ignorabat naturam nostram a solitudinis asperitate abhorre, et Ægypti delicias vehementer adamare, Prophetas et apostolos, ac imprimis magnum illum Josue, filium, inquam, suum ad nos misit, qui cœlestis Jerosolymæ venustate, pulchritudine, ubertate, elegantia, magnitudine atque amplitudine explorata, harum rerum prædicatione animos nostros accenderet atque ad eam urbem, vel vi expugnandam, excitaret.

Venerunt igitur ad nos exploratores, et alii aliis verbis; omnes tamen magnifica quædam longæque præclarissima de cœlesti nobis Palestinam retulerunt. Audite Davidem: *Quam dilecta, inquit, tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria Domini*. Audite prophetam Isaiam: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te*. Audite Baruch: *O Israel quam magna est domus homini, et quam ingens locus possessionis ejus*. Audite Tobiam: *Beatus ero, inquit, si fuerint reliquæ seminis mei ad vindendam claritatem Hierusalem. Porta Hierusalem ex sapphiro et smaragdo edificabuntur, et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. Ex lapide candido et mundo*

omnes plateæ ejus stermentur, et per vias ejus Alleluia cantabitur. Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, ut sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Audite Apostolum Paulum, qui et ipse unus de exploratoribus fuit: *Non sunt, inquit, condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelatur in nobis*. Denique quod apostoli omnes exploratores ac testes fide dignissimi sint, habemus virum summa auctoritate et religione et fide apostolum Joannem, qui apertissimis verbis id testatur: *Quod audivimus, inquit, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contractaverunt, annuntiavimus vobis*.

Neque vero exploratores isti vacui redierunt. Botram enim miræ magnitudinis et suavitatis, Christum videlicet cruci appensum attulerunt. Quid enim aliud liber psalmodum, quid volumina prophetarum, quid apostolorum, libri sonant quam Christum et hanc crucifixum? David vero quasi princeps quidem exploratorum non modo botram ostendit, sed etiam ad gustandum invitavit. *Gustate, inquit, et videte, quam suavis est Dominus*. Et sane, auditores, quanta sit hujus botri suavitas illi optime noverunt, qui crucem Domini assidue contemplantes usu atque experientia didicerunt. Ex hoc igitur fructu, quem hic in solitudine modicum degustamus, facile potest intelligi quanti sit ipsius terræ promissionis amenitas, venustas, ubertas. Nam si Christus in cruce pendens, ubi non est species ei, neque decor contemplantis animum pascit, illustrat, inflammat, oblectat; quid obscuro faciet, cum in sede gloriæ suæ lumen et decorem indutus, se oculis nostris cernendum, et brachiis charitatis complectendum præberit?

Sed enim, auditores, si nostris exploratoribus credimus, non facile ad hanc felicissimam et pulcherrimam regionem perveniri potest. Nam præterquam, quod ipsa civitas super altissimos quosdam montes edificata, et montibus, fossis, vallibus, munitissima est, et quamquam est amplissima, tamen portam unam dumtaxat, eamque humillimam et angustissimam habet. Custodes etiam fortissimi de genere giganteo perpetuo exubant, circum eam aditus omnes observant, et quantum prudentia, consilio et viribus possunt, contendunt efflicere, ut nemo omnino terram illam ingrediatur. *Non est nobis, inquit terræ illius explorator Paulus, Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, adversus*

infirmos et debiles , et nostri similes hostes, qui videri, vulnerari, occidi possunt: *Sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in celestibus.* Isti profecto hostes, qui telis igneis utuntur, quique summa alacritate ubique discurrunt. Ejusmodi sane sunt, auditores, ut nos cum illis comparati vere locustæ, et minores etiam quam locustæ videamur: et tamen per medias illorum acies transeundum est, si Jerosolymam ingredi cupimus. De magno Antonio Beatus Athanasius refert, eum quadam die dum oraret raptum in spiritu ab Angelis, in cœlum deferri cœpisse: continuo autem innumerabiles Dæmonium legiones occurrisse, qui transitum totis viribus prohiberent. Cumque Angeli a Dæmonibus quærerent: Cur id facerent, cum nulla penitus in Antonio crimina invenirent? Illi usque ab ortu B. Antonii repetentes omnia ejus errata, etiam levissima et minima, commemorare cœperunt. Verum Angeli mox dæmonum ora compescuerunt, atque dixerunt: non debere eos ab ortu peccata repetere, quæ Christi essent benignitate extincta atque deleta: sed ea solum, si qua tamen esse poterant quæ postea admisisset, quam monachus factus esset, et se Dei obsequio consecrasset. Et quamquam multa dæmones adferebant: tamen non tam ea Antonii peccata, quam dæmonum apertissima mendacia erant, et liberum Antonio iter ad cœlum aperiatur. Post paululum vero B. Antonius ad se rediens, et ea revolvens, quæ viderat, et cibi, et potus, et somni et quietis oblitus proximam noctem totam fletibus et lamentatione peregit, tacitus apud se cogitans quanta esset multitudo ac ferocia hostium humanorum, et quam arduum ac laboriosum per aërem iter ad cœlum. Quod si tam in B. Antonium audebant, quem semper virum bellicosissimum experti fuerant, quem omni genere virtutum armatum videbant, cum quo non veris criminibus sed solis mendaciis contendere poterant, quid in nos non audebant? quo impeto nos adoriantur? qua libertate nobis ad cœlum transitum denegabunt, quos a se devictos ac prostatos non semel, sed sæpius, non injuria gloriarì possunt? Quæ cum ita sint, an dormire, otioque vacare nobis liceat, cum hostes tales habeamus, qui nunquam dormiunt, et nihil agunt, nihil cogitant, nihil moluntur, nisi in nostrum interitum atque perniciem. Vos ipsi, quæso,

sapienter judicate. Sed nos ad institutam narrationem revertamur.

Noster igitur fortissimus et sapientissimus Josue qui dux et princeps a Deo electus erat, ut quos Moyses non poterat, ipse in veræ ac cœlestis Palæstinae agros introduceret, paratus ad iter, atque accinctus ad prælium, et in ipso ingressu terræ promissionis constitutus tali oratione milites suos ut in hodierno Evangelio legimus, affatus est: *Ecce, inquit, ascendimus Jerosolymam.* Nunc terram promissionis ingredimur: tardis et moribundis corporibus ascendere grave est; sed aliter ad illam, quæ sursum est, Jerusalem non pervenitur. Neque solum ascensionis labor superandus est; verum etiam consertissime inimicorum acies perumpende, omnia coniecta tela contemnenda per media hostium arma transeundum, et multa, magnaque vulnera non tam scuto propulsanda, quam excelso fortique animo excipienda sunt. *Oportet enim Christum pati, et ita intrare in gloriam suam.* Neque alia sors militum et alia imparatoris erit. Verum ne forte inopinati hostium impetus vos perterreant, atque animum desondere cogant, breviter vobis, et cursum laborum nostrorum et præliorum ac certaminum eventum exponam. *Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur: et postquam flagellaverunt, occident eum, et tertia die resurget.* Itaque in Jerusalem, hoc est, ad pacem et requiem et gloriam et vitam beatam ac sempiternam tendimus. Hæc enim est via, quæ Jerosolymam ducit: neque putes aliquis se viam aliam faciliorem invenire posse. Hæc est via, hanc ego primus teram, hanc omnes, qui salvi esse cupiunt, ingrediuntur. *Regnum enim cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.* Audivistis nostri ducis orationem. Verba veritatis sunt, auditores, falsa esse non possunt. *Cœlum et terra transibunt, verbum Domini non præteribit. Verbum enim Domini manet in æternum.*

Multi quidem reperiuntur, qui filios Ruben et Gad imitantes, hic in terris partem suam habere cupiunt, et frequenter habent. Siquidem Rubenite et Gaddite ut ex capite trigesimo secundo Numerorum intelligi potest, antequam terram promissionis ingrederentur, loca quædam obtinuerunt, illisque contenti nihil in ipsa terra promissionis quæsierunt. Istos igitur Rubenitas et Gaddi-

tas multi sunt, qui imitantur, qui futurorum bonorum nullam rationem habentes, solis presentibus, licet caducis et fragilibus, inhiant: quibus omnibus cum moriuntur, dicitur: *Recordare fili, quod receperisti bona in vita tua: ultra Jordanem partem tuam habere evolisti.* At ii, qui Christum ducem sequuntur, et bonorum cœlestium atque æternorum compotes fieri cupiunt, omnes sive uno, sive alio modo per multas tribulationes in cœlestem Jerusalem intrare debent. Quibus tandem gradibus Christus, et omnis ejus exercitus in gloriam æternam intravit? Nonne verus Dominus illusus, cæcus, consputus, spinis coronatus et in cruce actus est? Nonne princeps Apostolorum Petrus per crucem in cœlum ascendit? Nonne coapostolus ejus et collega Paulus propter cœlestis portæ humilitatem caput amisit? Nonne Apostolus Bartholomeus propter angustias ejusdem portæ, non modo vestibus sed et ipsa pelle spoliatus est? Nonne cæteri omnes per exilia, damna, vincula, verbera, ignominias, patientiam, castitatem, sobrietatem et ipsam mortem viam sibi ad sempiternam beatitudinem aperuerunt? Hæc igitur una vera via ad vitam est, auditores: nemo se decipiat, hæc una est via, quæ tamen deserta et inculta atque interclusa jam frondibus, et virgultis mihi esse videtur. Neque alia de causa, quam propter id quod sequitur in Evangelio: *Et ipsi, inquit B. Lucas, nihil horum intellexerunt: et erat verbum istud absconditum ab eis: et non intelligebant, quæ dicebantur.* Nulla pars est Evangelii, quæ difficilior ab hominibus seipos amantibus intelligatur, quam hæc, in qua de laboribus et molestiis perferendis agitur. Intelligebant Hebræi, quæ de ficibus et uvis, et melle et lacte ab exploratoribus dicebantur: sed de bello cum Jebuseis et Chananeis gerendo, quæ ab isdem exploratoribus dicebantur non intelligebant. Sic et nos, quod Deus paradisi voluptatis nobis paraverit, satis facile intelligimus: at quod per multas tribulationes transeundum sit, id vero nullo modo capere possumus. Omnes utilissimas esse tribulationis affirmant, omnes constantiam in adversis laudant: tribulationes enim calcaria sunt, stimuli sunt, fustes sunt, quæ nos ad regnum cœlorum compellunt: sed cum ad fores ædium nostrarum molestia aliqua vel calamitas pulsat, omnes fingunt se non esse domi, et Dominam tribulationem excludunt: rari sunt, qui cum scribis et pharisæis

non dicant: *Descendat de cruce et credimus ei.* Non libenter, Domine, te de isto suggestu prædicantem audimus: descende de cruce et credimus tibi: de gloria, de regno, de beatitudine disserere si volueris te attentissimis animis audiemus: at de castitate, de sobrietate, de patientia, de cruce, de condonandis injuriis, de preferendis incommodis, de periculis subeandis, tertrica oratio est, obscura, involuta, recondita: non capimus, non intelligimus. *Descende ergo de cruce et credimus tibi.*

Nonne hæc veræ sunt, auditores? Quid horum negari potest? Clamat ipsa veritas: *Væ vobis qui habetis consolationes vestras in hoc sæculo.* Quis hoc intelligit? Quis consolationes et voluptates non quærit? Clamat imperator noster, et in cruce ascendit, ut melius audiat: *Beati pauperes, beati mites, beati qui lugent, beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Quis hoc intelligit? Quis capit? Cui non ænigmata obscurissima esse videntur? Quis paupertatem divitiis, et luctum risui, et persecutiones gratiæ et favori hominum anteposit? Nonne hoc tempore surdis auribus ista canuntur?

Neque vero solum plerique hominum, quæ de cruce et virtutibus dicuntur, non intelligunt: verum etiam eos, qui intelligere conantur, quoad possunt impediunt; non secus, ac olim Hebræi illos paucos, qui terram promissionis cum Josue ingredi cupiebant, non solum impedire, sed etiam lapidibus obstruere conabantur. Nam cum cæcus quidam, ut B. Evangelista commemorat, secus viam per quam Dominus iter faciebat, sedens et mendicans magna voce clamare cœpisset: *Fili David, miserere mei; qui pravebant, increpabant eum ut taceret.* Quotidie ista videmus, auditores, existat enim aliquis, qui sedeat secus viam cæcus ac mendicans, hoc est, qui nondum viam illam, quæ ducit Jerosolymam, viam virtutis, amoris Domini sit ingressus, quique adhuc in communi mortalium cæcitate versetur, et malum putet bonum et bonum malum; et falsa ac fragilia veris æternisque bonis anteponat, qui denique sedeat, et nunc aliquam voluptatem, nunc aliquam dignitatem emendicet, iste si forte interius a Domino illustratus se cæcum et mendicum esse et extra viam sedere animadvertat, atque ad Dominum illustratorem suum clamare incipiat: *Fili David, miserere mei: si mendicitatem suam erubescat: si viles illas divitiarum sum-*

landarum et honorum augendorum cogitationes abjiciat; si spretis omnibus rebus magno, et excelso animo Christum ducem sequi, et regnum colorum per vim capere apud seipsum statuat: quam multos emendatores et reprehensores habebit? Quam multi contentent, quantum poterunt, ut eum ab isto cursu retardent, in sua mendacitate contineant, ignem desiderii, quem in eo Christus excitavit, extinguant? Quem multi adversus eum clamabant, ut ipse non clamet, eique dicent: Tace, quid est quod loqueris? Num incipis insanire? Currebas bene, magnam de te spem concitaveras, facile ad aliquem sublimem honoris gradum ascendisses, numquid amicis et cognatis tuis dedecori esse cupis, quibus splendori et ornamento esse deberas? Quid homines dicent? Quid cogitabunt? quid suspicabuntur? Nempe te, quod cupiebas, obtinere non potuisse, ac propterea animum despondisse: neque repentinam istam mutationem futurorum bonorum desiderio, sed rerum presentium desperationi: neque virtuti ac pietati, sed inconstantiae, ac levitati ascribent. Hæc sunt diaboli argumenta, que illis hominibus subministrabuntur, qui Deo sapientiores et prudentiores, vel esse vel videri volunt. Sic enim legitur in Evangelio: *Qui præbant, inquit, increpabant eum, ut taceret.* Non dignantur isti Dominum tamquam ducem sequi sed præire contendunt. Excitat Dominus cæcum, ut clamet: increpant isti cæcum, ut taceat. Sed meus cæcus, si vere sapiens erit, sapienter considerabit carnis prudentiam mortem esse, et inimicos homines esse domesticos ejus. Proinde quanto magis ei silentium imperatur, tanto magis clamabit: *Fili David miserere mei: fili David miserere mei.* Domine, ut videam, ut aperiantur oculi mei, hoc a te peto, hoc a te impetrare desidero. Ex quo tandem fiet, ut a Domino penitus illustretur, et eum summa alacritate et libertate sequatur et ex cæco ac mendico nobilissimus Christi miles evadat, et una cum suo imperatore Chananæis et Jebuseis devictis terram promissionis obtineat, et ad ipsam celestem Jerusalem maxima sanctorum hominum et angelorum acclamatione perveniat.

ALTERA PARS.

Quæ de hodierno Evangelio dicenda esse putavi, habetis jam, auditores optimi, nunc

quoniam semihoram adhuc integram habemus, videndum est, quo pacto eam utiliter consumamus: nec enim arbitror vos tam cito abire velle. Quid igitur dicemus, auditores? Nescio an decipiat, certe videmini mihi aliquid velle de celebritate bacchanaliorum, que nunc agitur, audire. Quamquam enim hujus festi ne commemoratio quidem in toto breviario reperitur: tamen ubique terrarum summa religione colitur, estque celeberrimum, solemnissimum, duplex, triplex, amplius adhuc, si aliquid amplius reperitur, ita ut transferri nullo modo possit. Ego quidem non libenter soleo, præsertim hoc loco, res ludicras rebus seriis miscere, tamen cum ex rebus ludicris res seriæ colligi possint, cur non liceat vel semel in anno, et tali opportunitate oblata in medium aliquid minus severum afferre? Parebo igitur vobis, et ad quem modum ad nos hæc sacrilega sacra pervenerint, quales fuerint auctores vitia et mores illius, qui hoc ritu et caeremoniis colitur, paucissimis verbis complectar.

Bacchanalia igitur ab Ægyptiis primum celebrari cepta sunt. Deinde Orpheo auctore et magistro, Græci ac Thebani imprimis eadem sacra didicerunt, ut altero sermone ad Græcos vir doctissimus Theodoretus commemorat: neque vero sacris istis alia antiquiora facile reperiri possunt. Orpheus enim qui horum rituum, et caeremoniarum non tam inventor et auctor, quam prædicator et propagator fuit omnium græcorum poetarum et theologorum ut ipsi loquuntur, vetustissimus est. Ac ut B. Augustinus lib. de civit. 18. cap. 44. auctor est, Orpheus vatis Hebræorum superiorum Judicum æqualis fuit. Cum igitur ad Thebas Orpheo auctore Bacchanaliorum superstitione pervenisset, non diu in illis unius orbis angustiis se continuit. Repente enim omnis Græcia earum caeremoniarum desiderio flagrare, et eas summa aviditate discere ac celebrare cepit. Deinde progressa longius fœda superstitione loca vicina infecit, Alpes transcendit, Italiam invasit, ad ipsam usque Romanam urbem penetravit. Ad extremum omnia regna, omnes provincias, totum pene terrarum orbem complexa impuris ritibus, et nefandis caeremoniis occupavit. Verum Senatus Romanorum, si B. Augustino credimus, post aliquot annorum spatium ita illorum sacrorum vel potius sacrilegiorum turpitudinem erubuit, ut ea in urbe Roma

celebrari omnino prohibuerit, Quæ Romanorum constantia vereor ne in judicio plurimum nobis obsit, auditores. Nam, quis non timeat, ne in judicio Christianos Catholicos Ethnicis Romani condemnent, quod illi bacchanaliorum ne nomen quidem audire voluerint? Et homines Christiani non solum nomen, sed et rem ipsam hactenus diligentissime conservant? Sed nos ad rem nobis propositam redeamus.

Posteaquam hæc turpis religio orbem occupatum, atque oppressum tenuisset, humani generis Liberatores de celo adveniens, quasi salutaris quidam fulgor mundo illuxit, ad ejus exortum continuo omnes errorum tenebre fugari dissiparique cœperunt. Apostoli enim ardentibus tadis orbem peragrabant, ubique ignem accendebant, omnia loca non solum lastrabant, sed etiam illustrabant, et cum omnia sacrilega falsorum deorum sacra, tum potissimum bacchanalia tanquam christianæ religionis puritati, integritati et sobrietati maxime contraria persequerentur: et ea de festorum dierum catalogis et calendaris expungi delerique jubebant. Bacchus igitur ex omni parte adversum se bellum atrox excitari animadvertens temporis paulisper cedendum putavit. Itaque Christiani orbis finibus relictis nescio ubi se abdidit, alicubi tamen se sine dubio abdidit. Post aliquot annos cum jam extincta penitus et nomen et sacra bacchanaliorum crederentur, Bacchus iterum ex antro, in quo aliquandiu latuerat caput erexit: atque ex administris suis Dæmonibus intelligens Christianorum studium in tuenda atque amplificanda religione deferuisse, aereos quosdam principes, sagaces imprimis atque disertos ad se vocari jussit, eosque paucis ante quadragesimam diebus ad vulgus Christianorum legatos misit, ut eum illis pro sua prudentia de Baccho revocando et restituendis bacchanalibus agerent. Legati venerunt, sed initio aperte se prodere non sunt ausi, neque temere omnibus Christianis sua consilia credenda esse putaverunt. Itaque observatis quibusdam, qui de fide religione ac bonis moribus minus solliciti videbantur, quique libentius conviviis interessent, et in bibendo magis strenue se gerebant, eos primum accesserunt, sed nocte intempesta, ne videlicet agnoscerentur, et quamquam non satis aperte loquebantur, et in aurem potius, quod volebant, insurrabant, quam clara voce dicebant, oratio tamen illorum ut a

majoribus nostris accepimus, talis fuit. Tempus imminet, quod vos quadragesimam appellatis, quo tempore, neque ludis, neque jocis, neque conviviis vacare licet: sed inedia diuturna curæ affligendum est: templa et conciones frequentandæ: peccata ad memoriam revocanda, confessioneque et lacrymis expianda multa denique severa ac tristitia munia obeunda sint. Cur igitur his paucis diebus animum non relaxatis? Cur paulo liberius voluptatibus non indulgetis? Certe homines estis, carni estis. Ista continuatio laborum non modo carnos, sed et ferros homines frangeret. Cum amicus dimittitur, magis caute, quam alias tractari solet: et vos nunc a vobis carnem quodammodo ablegatis, et spiritui nutriendo et confirmando toto quadragesime tempore diligenter incumbetis, cur igitur carni, vel his postremis diebus non aliquid tribuitis? Hæc et horum similia Bacchi legatos dulciter insurrantes, non solum attente, sed etiam valde amice homines illi audiebant. Quod cum ipsi legati animadvertissent, propius accedentes, et seipsum prodentes dixerunt: Bacchus Dominus noster, non tam suæ fortunæ impatiens, quam vestrorum laborum misertus, nos ad vos misit: et quamquam ille a vobis injuria affectus est, tamen et injurias condonare, et ad vos redire paratus est, neque petit, ut ei suam pristinam dignitatem et ornamenta restituitis: sed hoc solum, ut paucos dies ante quadragesimam ei vobiscum tuto versari liceat, ut ejus aliqua saltem memoria conservetur. Placuit hæc oratio vulgo Christianorum neque solum Bacchi petito justa, sed et honesta visa est.

Itaque neque petita venia ab episcopis, neque sapientium consilio expectato, iterum bacchanalia catalogo festorum adscribere, et dies festos agere ac celebrare cœperunt. Verum talis moderatio ac temperamentum primis illis temporibus adhibebatur, ut Bacchi festum omnino simplex esse videretur. Non ebri fiebant, non totas noctes ludebant, non per plateas discurrebant, non larvas induebant, non choreas ducebant, non aliquid denique faciebant, quod Christianum, hoc est sobrium hominem dedeceret. Solum enim parumper animos relaxabant, et si quid ad solitas epulas et potationes addebant, omnino modicum erat. Et siquidem hoc malum non longius progressum fuisse neque fines cujusdam moderate remissionis

transivisset (tametsi laudandum et probandum non erat) tamen utcumque ferri tolerari potuisset. Verum post aliquot annos festum simplex semiduplex evasit; postmodum etiam duplex. Accesserunt vespere duplices, accessit octava, accessit solemnitas quadam peculiaris: denique præter vigiliam et jejunium, et id omne, quod habent cætera festa, celebritatis accessit: jam vero ita celebre factum est ut se hominem non putet, qui his diebus multo liberius ludis, jocis, cibo, potu, quam aliqui solet, non indulgeat. Atque ad id jam insanie in toto pene Christiano orbe devenit: ut non immerito Mahumetanis et Agarens ludibrio simus. Ecce, inquit, qualis est natio Christianorum: nunc usque ad fauces ventrem et stomachum implet, nunc inedia semetipsos cruciant, hodie tanquam insani bacchantur per urbes post duos dies cinere caput aspergent, templeque atque aras religiosissime frequentabunt: Neque Christianos solum, sed et ipsum Christum irrident. O qualem, inquit, Christiani Deum habent, quam egregium legislatorem, qui hæc vel præcipit vel permittit? Non sine causa, auditores, hodie potissimum Ecclesia mater nostra illud nobis Evangelii verba proponit: *Ecce accendimus Jerusalem, et filius hominis tradetur gentibus*, etc. Neque dubitandum est, quin multi ad fidei nostræ veritatem converterentur, nisi Christianorum corruptis ac depravatis moribus retardarentur. Quod enim a Christo et ejus sanctissima religione animo alienati sunt, nos ipsi nostris peccatis et exemplis in causa sumus.

Sed hæc hactenus: Jam enim tempus est, ut de vita et moribus hujus, quem insani homines colunt, et Bacchum appellant, nonnihil dicamus. Et licet res gestæ et mores ejus, de quo agimus, longissimam orationem prope suo jure postularent: ego tamen ea solum attingam, quæ ab hominibus hujus urbis, majori religione coli solere audi. Atque ita moderabor orationem meam, ut tempus mihi præscriptum dicendo non excedam.

Piscis quidam reperitur, quem Aristoteles tradit cor in ventre reconditum atque inclusum habere: quocirca Epicharmus comicus eleganter unico verbo eum *ἐκπεπληρωμένον* appellavit, hoc est a communi ventris ratione descendente, Græci communi vocabulo *ὄρνις*, nos asinum marinum nominamus. Hujus igitur monstri Clemens Alexandrinus simillimos dicit esse Bacchi sectatores. Si ve-

ro tales sunt ii, qui aliquam Bacchi similitudinem in seipsis exprimere conantur, certe licebit nobis Bacchum definire, principem illorum asinorum, qui cor in ventre reconditum habent. Bacchus igitur et ejus sectatores, quod pace ipsorum dicam, primum asinorum similes sunt, tardi, pigri, torpentes, desidiosi, stupidi: denique fistibus et verberibus melius, quam verbis erudiuntur. Hæc enim omnia ex eo nascuntur, quod cor habeant in ventre. Clamant conacionatores: tempus jam est de somno surgere, ambulandum est, currendum est, iter ad cælum est longum, vita humana brevis: periculum est, ne ante portæ claudantur, quam pervenire possimus: non est hoc tempus in ludis et jocis contendum. Non audit asinus noster, et tamen aures longissimas habet. Habet quidem cor, sed est inclusum in ventre: nihil audit, nihil cogitat, nihil querit, nisi quod ad ventrem, ad Deum videlicet suum colendum et satiandum pertinet: ejus enim *Deus venter est*. Loquere parumper de hordeo, de convivio, de potationibus, videbis si asinus excitabitur, si eriget aures, si alacriter respondebit. Ea siquidem, quæ ventrem tangunt cor etiam tangunt. Sed cætera videamus.

Mirabimini profecto naturam hujus monstri: non solum cor habet in ventre, sed etiam tale corporis temperamentum ab ipsa natura sortitum est, ut si totas noctes insomnes ducat, ut choreis vacet, ut per urbem bacechetur, et omnibus cœli injuriis caput exponat suum, nihil penitus ægritudinis contrahat. Si vero horam unam meditationi rerum divinarum vacare velit, aut ad aliquem ægrotum consolandum noctu pergere, et apud eum aliquam partem noctis excubare, vel charitas vel necessitas moneat, continuo caput debilitatur, frangitur, recreatione indiget: neque die sequente ante meridiem electo surgere potest. Rursus cum omnes libri medicorum ad bonam corporis valetudinem in ediam utilissimam et crapulam perniciosissimam esse doceant; tamen noster homo, vel raro vel nunquam jejunat, quod capitis dolorem timeat: ex nimio autem cibo et potu nihil timet. Et cum alii ebrietatem gravissimum crimen esse putent, ipse exclamat, cum mensæ accumbens aliquem vinum cum aqua miscentem videt, nempe eo modo res a Deo creatas temerari, atque adeo sacrilegium committi censet: ita ut nemo unquam ab igne, sicut iste ab aqua, abhorruerit.

Sed quoniam jam ad mensam, nescio quo

modo oratio nostra devoluta est, de conviviis quoque illius, et de tota ratione vivendi breviter, si non displicet, exponamus.

Ratio vivendi quantum ex iis, qui cum eo aliquando fuerunt, cognoscere potui, talis ab eo observari solet. Nunquam mane e lecto surgit, antequam solem intelligat surfixisse. Aliqui hoc ignavia ascribunt, ego parcimonie tribuo. Id enim propterea facit, ne nimium olei in lampade consumatur. Accidit tamen plerumque, ut post unam aut duas horas suas plumas relinquat. Verum habet excusationem suam: id enim fit, vel quod multitudo ac densitas nubium solis radios ad eum pervenire non sinit, vel quod horologium delirat, et signat horam sextam cum octavam, signare deberet. Deinde ubi surrexit vel obambulat mœnia civitatis, vel aliquo ludo vires exercet, ut paulo post strenue cum perdicibus et gallinis in mensa bellum gerat. Denique viribus, et fame et siti quantum satis esse videtur excitatis, itur ad mensam: neque unquam est solus, semper aliquos compransores et compotores habet. Primum verbum pene semper esse solet, *Heus tu, vide*, ut vinum non desit, pocula semper sint plena. Hic ego, auditores, obruo jam multitudine lancium, discorum, patinarum, aliorumque vasorum, quibus epule inferuntur: neque facile possem totam convivii celebritatem exponere. Sed novi quid faciam, illa ipsa verbis vobis referam, quibus magnus Basilus oratione contra ebriosos hoc idem convivium aliquando descripsit. « Incipiente die, inquit, symposii sui variis tapetibus ac floribus aulas exornant, studiumque suum ac diligentiam in poculorum apparatu ostendant, ad perfrigerandum vinum craterasque ac phialas velut in pompa aliqua, ac conventu publico disponentes, ut vasorum diversitas satietatem ipsis sufflaret, et poculorum alternatio, ac permutatio longam ipsis ad potandum immorationem inducat. Accedunt ad hæc quidam symposiarchæ, et vino fundendo præfecti, ac architriclini, et ordo in confusione et dispartitione incomposita excogitant. Ut quemadmodum magistratibus exterius ex satellitibus auctoritas augetur: sic etiam ebrietati, velut reginæ cuidam, famulatum adjungentes, opprobrium ipsius excellenti studio ac ornatu contegant. Ad hæc coronæ, et flores et unguenta, et suffitus et innumera externæ animi voluptates majorem occasionem fruentibus faciunt. Deinde procul progresso

convivio certamina de ampliori potu oriuntur: et horum certaminum præfectus est diabolus, et victoria premium peccatum. Quæ oratio turpitudinem eorum, quæ fiunt, assequi possit? Omnia absurditate, omnia confusione referta sunt. Superati ebrii sunt, victores ebrii sunt, ministri vero eos derident, manus officium negat, os non suscipit, venter dejecit, et tamen malum non remittit. Miserum corpus naturali robore exolutum undequaque defluit, violentiam immodici potus non sustinens. Porro ubi jam vino exsatiati putantur esse, tunc bibere incipiunt, et jumentorum more bibunt, velut a fonte sponte manante, et æquales numero canales accumbentibus remittente. Nam progresso jam convivio ingreditur ad ipsos adolescens quidam generosos habens humeros, nondum ebrius, phialam habens magnam vini perfrigerati, qui depulso ipsorum poculorum stans in medio per aliquos canales æqualem compotoribus ebrietatem distribuit. Nova hæc est immodestia mensura, ut æquis portionibus inter se bibendi petulantiam exercentes, nullus in bibendo alterum excedat. Inclina te paululum ad miserum ventrem tuum, discere suscipientis vasis magnitudinem: ne respicias ad poculum, quando evacuatur sis ipsum: sed ad tuum ipsius ventrem, qui jam dudum expletus est. Usquequo tandem vinum? Usquequo ebrietas? Deinceps consequens est, ut cænum pro homine fias, adeo totus admixtus es vino, et cum ipso putrefactus et quotidiana crapula monachis oleas. Atque hoc corruptum velut vasa, quæ nullius amplius sunt usus. Miserabile profecto Christianis oculis spectaculum: vir in ætatis vigore consistens, validus corpore, inter copias militares splendidus, domum deportatur non potens se erigere, neque propriis pedibus ab re. Vir qui horrendus esse debebat hostibus, pueris in foro ridendi occasionem præbet, citra ferrum prostratus est, sine hostibus occisus est. » Hæc Basilus, qui certe pulcherrime nobis Bacchi convivium depinxit.

Sed numquid in isto convivio nihil dicitur? Numquid more monachorum silentium illis imperatum est? Non sane, auditores, non sequuntur mores monachorum: imo pene non alia de re, quam de ipsis monachis loquuntur, istorum simplicitatem ridet, illorum vitam contemunt, aliquos hypochritas et magistros nimis severos, aliquos nimis liberos et dissolutos vocat: neque ab ordi-

ne presbyterorum, Pastorum et pontificum abstinent. Si quis est in hoc ordine, qui confiteri cupiat et sua peccata non reordatur, eat ad convivium Bacchi, et ibi omnia diligentissime enumerari audiet. Mirum est profecto nonnullos, qui rhetoricæ nunquam operam dederunt, tamen inter bibendum tam copiose, vel crimina aliorum exaggerare vel recte facta extenuare, ut facillime persuadeant, etiam si falsa et incredibilia aliquando narrent. Verum ut ille sapienter ait :

Fecundî calices quem non fecere disertum ?

Temporis brevitâs me compellit, auditores, ut Bacchum relinquam cum suis compotioribus in mensa : sed non ægre feret. Hoc enim ipse in more positum habet, ut multas horas sedeat ad mensam, sed interdum etiam prandia cum cœnis conjugat. Hoc unum tamen addam, si mihi semel hominem adire liceret, profecto non tacerem eum in magno errore versari. Nam ipse quidem voluptatem in ebrietate quærit, et tamen ebrietas non tam conciliat, quam arceat voluptatem. Nam quemadmodum nimius fulgor sensum videndi, et magni sonitus sensum audiendi corrumpunt, moderati autem voluptatem efficiunt ; sic etiam immodicos et frequentissimos potus sensus languidos et emortuos reddit, ut omne vinum insipidum et aquam mixtum illis esse videatur. At is, qui raro et moderate bibunt, omne vinum sapit : nam et sensus bene constitutos habent et ad potum accurant tamquam ad amicum accipiendum, quem multo tempore non viderunt.

Sed quoniam mihi aulam accedere, et hæc regi ebriosorum significare non licet, his omissis ad vos veniam, ac serio vobiscum agam, auditores, et paucis verbis orationem meam concludam. Aguntur aliquando Lovanii ista convivia ? Dicetis fortasse, aliquando quidem nos invisit, neque facile repellere tam blandam amicam possumus ; neque nobis tam immane scelus videtur esse, si interdum liberiores et jucundiores simus. Quam enim tu ebrietatem dicis nos hilaritatem potius et jucunditatem appellamus. Mihi vero, auditores, tam turpe vitium hoc esse videtur, ut vehementer probeh sanctorum et summorum pontificum consilium qui ebriosos excommunicandos et ab ecclesiis repellendos censebat. Narrabo vobis juvendam historiam. Cum primum in has regiones

ingrederer, quas audieram fertilissimas et uberrimas esse circumspiciebam, ut formam vinearum et copiam cererem, sed cum vineæ nusquam apparerent, et ab aliis intelligerem in iis locis vinum non crescere, sed advehi aliunde, quæsi ab aliquo, an essent hic præclara ingenia ? Præclarissima, ait ille : neque talia in multis orbis partibus facile reperies. Tum ego : Sane non injuria ; nam cum nihil magis ingenii obsit, quam vinum, hic ubi vinum non bibitur, quomodo non optima et acutissima ingenia erunt ? Quid, inquit ille, hic vinum non bibunt ? Imo vero rarissimos invenies, qui non bibunt usque ab ebrietate. Qui ego : fortasse rustici quidam sunt impurissimi, qui hoc facere solent : nam de cæteris non auderem tale aliquid suspicari. Tum ille : Miror, inquit, simplicitatem tuam : et rustici et non rustici, et plebei et patricii et Philosophi et Theologi, ac demum pene omnes hoc faciunt. Jam ego non miror, inquam ego, si hic vinum non crescat. Nam singulari Dei providentia factum est. Si enim nunc ebrii fluit, cum vinum aliunde advectum maximo pretio emunt, quid facerent, si non emerent, sed unusquisque suas vineas haberet ? Pateor vobis, auditores, ebrietas est omnibus turpis, et homine libero indigna ; sed in hominibus hujus urbis et academice turpissima esse videtur. Et cum primum hoc vitium dominari in hac urbe audirem, vix adduci poteram, ut crederem esse verum. Refugiebat enim animus meus tale aliquid de tam pia et tam erudita civitate credere. Meisquam quodammodo pudebat, tale aliquid cogitare. Nam si hoc vinum vitium abesset, cui, quæso, civitati in toto Christiano orbe hæc una civitas invideret ? Imo vero, quæ civitas reperiretur, quæ cum hac de eruditione, de pietate (quæ duo christianæ religionis maxima ornamenta ac veluti lumina clarissima sunt) contendere auderet ? Credite mihi, auditores, multa gymnasia, multas academias, multa musarum domicilia vidi, sed rara sunt, ac prope nulla, quæ cum hæc illusterrima sede ac veluti arce quadam sapientie, vel auditorum multitudinæ, vel doctorum celebritate vel loci ipsius commoditate comparari possit : et tamen tam densas tenebras huic splendori turpissimum ebrietatis vitium offundit, ut omnis reliqua gloria ac celebritas, humilis, obscura exigua ac prope nulla videatur. Quid enim tam indignum homine docto, quam ebrietas ? Quid

tam ingenium hebetat, quam ebrietas ? Quid tam cum sapientia pugnât, quam ebrietas ? Quæ consilia momenti alicujus ab ebriis hominibus expectabimus ? Deinde quid foedius, quid miserius, quid scelestius homine ebrioso ? Insanorum, phreneticorum, a demone obsessorum multo melior conditio est, quam ebriorum. Illorum enim omnes miserentur : et si quid peccant, omnes ignoscendum putant ; at ebriorum miseretur nemo : tantumque abest, ut eis peccantibus ignoscendum sit, ut Aristoteles libro de moribus tertio, duplicato supplicio eos afficiendos censeat. Quid ? quod nullus est morbus, qui ita totum hominem corrumpat, ut ebrietas : febres, vulnera, plage, aliaque id genus corpus debilitant, sed animum non modo non frangunt, sed frequenter etiam roborant, ut B. Apostolus dicat : *Cum infirmor tunc fortior sum*. Insania contra, ac mentis inopia, nec non ruditas et stupiditas, animum ægritudines sunt, sed corpori nihil nocent : at ebrietas tale venenum est, ut et corpus et animum simul inficiat. « Ebrietas, inquit magnus Basilius, rationis perniciēs, roboris corruptio, sanctus immatura brevis temporis mors. » Quid enim aliud sunt ebrii, quam idola gentium ? Oculos habent et non vident ; aures habent et non audient : manus resolutæ sunt, pedes mordificati sunt. Sed quid dicemus ? ubi ebrietas est, ibi stupra, ibi adulteria, ibi proditioes, ibi cultus idolorum, ibi omnia flagitia et facinorosa esse solent. Nam ut fumus apes, ita vinum excitat libidines. Quid Noe patriarcham ludibrio filiorum exposuit ? Ebrietas. Quid Loth hominem sanctum alioqui nefario scelere contaminavit ? Ebrietas. Quid populum Hebræorum vitulum aureum fabricare, et cum pro Deo colere persuasit ? Ebrietas. Quid Holofernem ita sopivit ut sanctam Judith ingredientem, gladium arripientem, vagina nudantem, et caput ipsius amputantem non sentiret ? Ebrietas. *Jacebat enim*, inquit Scriptura divina, *ab ebrietate sopitus*.

Sed ad ipsa divina volumina parumper veniamus. Audite, quæso, quid ipse Dei spiritus, spiritus sobrietatis et veritatis, qui docet nos utilia, per Salomonem dicat : *Luxuriosa, inquit, res vinum et turba vitiosa ebrietas : quicumque his delectatur, non erit sapiens*. Et rursum : *Ubi vinum ? cuius patri vinum ? cui rixam ? cui foveam ? cui sine causa vulnera ? cui suffusio oculorum ? Nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis ?* Audite

quid idem Domini spiritus per Isaiam ebriis comminetur : *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum : et viri fortes ad miscendam ebrietatem*. Et item : *Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et potandum usque ad vesperam, ut vino astuetis : cythara, et lyra, et tympanum, et tuba, et vinum, in conviviis vestris, et opus Domini non respicitis nec opera manuum ejus consideratis. Propterea dilatavit infernus animam suam et aperuit os suum absque ullo termino. Quamobrem, auditores ? nonne ut omnes ebriosos absorbeat ? Audite quid ipse Dominus animum medicus peritissimus, qui morbos nostros optime curare novit, dicat : audite, inquam, a qua re nobis cavendum admoceat. *Attendite, inquit, vobis ne forte graveur corda vestra crapula, et ebrietate et curis hujus mundi : et veniat super vos repentina dies illa*. Quis vestrum, auditores, si ab aliquo peritissimo medico audiret : Cavete ne succum illius herbe aliquo modo sumatis, nisi repente interire vultis : quis, inquam, vestrum si hoc audiret, non sibi diligentissime ab illa herba caveret ? et si eam in suo horto crevisse animadvertiret non eam radicitus evelli mandaret ? Cur igitur eandem fidem Christo medico sapientissimo non adhibemus, qui succum ebrietatis incaute sumentibus repentinum interitum et corporis et animi comminatur ? Audite præterea, quid nostræ militia post Christum imperator Petrus suis militibus jubeat : *Sobrii, inquit, estote, et vigilate, quia adversarius vester Diabolus, tamquam leo rugiens circum, quærens quem devoret* : O præceptum salutare ! *Sobrii, inquit, estote, et vigilate*. Ut vigilatis, ut sobrii sitis. Nam ebrii vigilare non possunt. Vigilantia vero maxime vobis necessaria est, cum hostem habeatis, qui nunquam dormit, neque unquam ebrius est. Olim, auditores, Carthaginienses ideo pene semper hostium suorum exercitus fundebant, quod (ut Aristoteles œconomicorum prioris auctor est) se a vino cum dimicaturi erant, abstinerent. Quid igitur nos facere pareat, si hostes incorporeos, semper vigilantes, semper sobrios vincere voluerimus ?*

Sed objiciunt nobis communem illum Doctorem orbis apostolum Paulum, qui ad Thimotheum scribens ait : *Noli adhuc aquam bibere*. O impudentiam incredibilem ! Apostolum Paulum ebrietatis patronum facere non verentur. Et cuius sunt illa verba ; *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*. Et

rum illa; *Ebriosa regnum Dei non possidebunt?* Quid, quod illis ipsis verbis, quibus Timotheo suo vini bibendi licentiam concedit, vobis omnibus ebrietatem et erupulam interdicit? Primum enim diligenter monet: *Teipsum, inquit, castum custodi*: deinde subdit: *Noli adhuc aquam bibere, ut intelligeremus beatum illum Timotheum, quod Clemens Alexandrinus annotavit, non vino, sed aqua perpetuo uti consuevisse. Tum addit: Modico vino utere, utere, inquit, non frueri: nec enim ad voluptatem; sed ad usum vinum concedebat. Quod Plinius etiam fecit, cum ait: Modico vino uti non immania quedam pocula exhaurire debes: sed utere, inquit, modico vino. Postremo adiecit: Propter stomachum et frequentes tuas infirmitates. Nec enim unquam magister temperantiae vinum bibere atque ab aqua abstinere Timotheum iussisset, si ille stomacho confirmato et corpore robusto fuisset.*

Verum, auditores, ne hæc documenta scripturarum tamquam verba hominum, et inanes comminationes contemnamus, brevis- simas, sed verissimas et plane formidabiles historias referre volo. Beatissimus Pontifex Gregorius libro quarto dialogorum virum quemdam scribit fuisse, qui cum puellam quamdam ex sacro fonte suscepisset, eamque ut spiritalem filiam in domum suam induxisset, lætitiæ et vino indulgere cepit: denique ebrius effectus nocte proxima eodem se scelere polluit, quo olim Loth, vir alioqui sanctus, se polluerat. Non diu Majestas divina tam nefarium scelus inultum dimisit. Septimo enim die obitu repentino consumptus est. Cum cadaver ipsius de more in tumulo collocatum humatumque fuisset, ignis ex ipso sepulcro oriri visus est, qui non solum ossa et mortuas ejus carnes absumpsit; sed et ipsum tumulum penitus cremavit. Et si tale fuerit corporis non sentientis incendium, quale fuit et nunc etiam est incendium anime sentientis? Num intelligitis jam quale præcipitium sit ebrietas? Nec enim dicere possumus stuprum, non ebrietatem tales penas commeruisse, nam nisi ebrietas non fuisset, neque flagitium illud unquam fecisset. Sed jam historiam alteram audite.

Venerabilis Beda capite decimo quinto, libri quinti historiae Anglicanae: « Novi, inquit, ipse fratrem, quem utinam non noscerem, cujus etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ignobiliter viventem. Serviebat enim multum ebrietati et cæteris vite remissioris illecebris. Percussus itaque languore, atque ad extrema perductus vocavit fratres, et multum morens, ac damnato similis cepit narrare, quia videret inferos apertos et Satanam immersum in profundum Tartari; Caipham quoque cum cæteris, qui occiderunt Dominum juxta eum flammis ultricibus contraditum. In quorum vicinia, inquit, heu misero mihi, locum aspicio æternae perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres coeperunt exhortari diligenter, ut vel tunc positus adhuc in corpore penitentiam ageret. Respondabat ille desperans: Non est mihi modo tempus vitæ emendandi, cum ipso viderim iudicium meum jam esse completum. Talia dicens sine viatico salutis obiit. Et corpus ejus in ultimis monasterii locis humatum, neque aliquis pro eo Missas facere vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. Factum est hoc nuper in provincia Barniciorum, ac longe lateque diffamatum, multosque ad agendam, non differendam scelorum suorum penitentiam provocavit. » Hæcenus Beda. Cuiusmodi igitur, auditores, post exempla tam horribilia adhuc ebrietas placebit? Iste, cujus funestissimum exitum commemoravimus, non hæreticus, non adulter, non ambitiosus, non avarus erat. Sed quid? Ebrietati studebat: et tamen prope ipsum Caipham et reliquos Domini perditissimos interfectores in gehennâ incendiis locum habere meruit. Quare nemo, auditores, qui animæ suæ rationem aliquam habet, nemo, inquam, dicat: Non malum est ebrietas; vel: Leve peccatum est ebrietas: sed potius rei turpitudinem, damna, incommoda sapienter consideret, et aliquando tandem ad quietem et tranquillam sobrietatis portum se recipiat: quem nobis condidit Christus Jesus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XXI.

DE EADEM DOMINICA QUINQUAGESIMÆ

THEMA

Contendite intrare per augustam portam. *Luc. XIII, v. 24.*

SYNOPSIS

Capit benevolentiam a frequentia auditorum.

Scopus et occasio præsentis sententiæ, et quam exiguis sit salvandorum numerus, explicatur.

Porta angusta ipse Christus est atque ut per eandem intremus, ex parte Christi eam aperiri oportet; ex parte autem nostra, ingredi.

Enodatur dubium, quomodo lex Christi sit porta angusta, quæ tamen alibi jugum suave

et onus leve appellatur, et respondetur quatuor modis. Primo, quod præmia proposita et spe

futurorum leve reddant jugum et onus facili-

ter. Secundo, quod via virtutis ingredientibus initio arcta appareat, quæ tamen magis

ac magis dilatatur; quod et Homerus et Aristoteles non ignorasse videntur. Tertio quod

solummodo pinguis, id est, gulosus; proceris, hoc est, superbis, et oneratis rerum terrenarum pondere angusta sit porta. Quarto,

quod porta legis sit angusta, per se solum

considerato, sed gratia accedente dilatatur: illa est lex vetus, hæc vero Evangelium.

In altera concionis parte tria genera hominum proponuntur, qui quidem quarunt intrare,

sed non possunt, et quartum penitus non conatur intrare per angustam hanc portam. Ex

primo genere sunt Judæi, Mahumetani, hæretici et infideles omnes qui quia portas, latis sibi ipsis aperiunt, per angustam intrare

nequeunt. Secundum genus est eorum, qui quia itinere hujus vitæ (quæ anno jubilei comparatur) terrenis curis detenti nimium

morantur, tarde pervenientes excluduntur.

Tertium genus est eorum, qui quod difficultatibus, et tribulationibus absterrentur, vel quia

modum intrandi non norunt, non contendunt nec laborant intrare; ubi modus intrare volentes docetur. Quartum infelix genus est peccatorum, qui Christo vocanti non acquiescunt, sed surdis auribus perstant in errore. Tandem gravis inectio contra bacchanalia succedit: ubi propositis diversis calamitatibus publicis auctor serio ad emendationem vitæ nos

adhortatur, et refutatis quorundam mundanorum objectionibus ab ebrietate et intemptivo bacchanaliorum cultu dehortatur.

Etsi negare non possum, auditores optimi, me non sine magno dolore animi videre dies istos spirituali molestia ab Ecclesia consecratos, stultissima atque inanissima lætitia ab hominibus transigi: tamen illud etiam confiteri debeo, frequentia ista atque concursu vestro hoc potissimum tempore, in quo locus concioni esse non posse videbatur, me non mediocriter recreari. Intellego enim in hac urbe, atque adeo in hoc illustrissimo sapientiæ domicilio, sicut multi hoc tempore toti sunt in corporibus ac sensibus oblectandis occupati: ita quoque non deesse, qui conscientia curam gerant, et qui ad spirituales epulas invitari se, ac deduci facile patiuntur. Et quamquam existimo multos eorum in concione adesse, quibus maxime esset concio necessaria: tamen non propterea muneri nostro deermus, sed imitabimur sapientes medicos, qui cum pe-